2020

ټرانسپورت او ډولونه يې

Ketabton.com

کال : 1399

ليکونکي :   نامزد پوهنيار عثمان غني زابلی

پوهنتون: زابل ميرويس خان نيکه د لوړو زده کړو مؤسيسه

پوهنځی :   اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

انسان په څمکه کي د الله ج له طرفه یو اشرف المخلوق او د الله ج له لوري خلیفه دي ، انسان ته درناوي د انسانیت له اصولو څخه بولو ، خو دا اصول بیا د اسلام په مبارک دین کي تر ټولو غوره تشریح سوي دي، انسان باید د ژوند چاري په ډیره کامیابی سره سرته ورسوي، یو مسلمان باید په نړي کي د الله ج د فرمانبرداري درلودلو په ویاړ باید د نړي یو پرمختللي انسان وي ، که چیرته ټولنه وي نو یوه پرمختللي ټولنه باید وياد سي، اقتصاد دانسان په ژ،ند کي یوه مهمه موضوع ده چي باید اقتصادي فعالیتونه ترسره سي، نو انسانان په پاشلي ډول په نړي کي شتون لري ، چي د خپل ضروریاتو درفع کولو لپاره توکو ته ضرورت لري ، د توکو د یوځای څخه بل ځای ته رسولو لپاره ترانسپورت ته ضرورت لري، او ترانسپورت د اقتصاد په مخته وړلو کي مهم لرول لري، په دي کتاب کي پر دي خبري کوو ، چي ترانسپورت په اقتصاد کي څومره مهم دي او همدارنګه دا به هم بیان کړو چي ترانسپورت په کومو طریقو سرته رسیږي، کومه ترانسپورتي وسیله د کوم کار سرته رسولو لپاره غوره ده ؟

په درنښت

عثمان غني زابلي

۱۳۹۹-۷-۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د حمـــــل ونقـــــل وســـــایل:

پــه پخــوا وختونــو کــې د اموالــو پــه انتقــال کــې زیــات مشــکلات موجــود و. ســوداګرو بــه پــه اوښــانو او اســونو او نــورو حیوانــاتو بانــدي اجنــاس او امــوال د یــو ځــای څخــه بــل ځــای تــه انتقــالول .د بحــري کښــتیو او بادبــاني کښــتیو څخــه هــم اســتفاده کولــه .چــي اکــثره وخــت بــه د بــاد لپــاره انتظــار وو .د حمــل او نقــل دغــه وســایل نــه یــوازي دا چــي ډیــر ورو وو ،بلکــه غــیري محفــوظ هــم وو. نــو پــه همــدي وجــه امــوال د یــو ځــای څخــه بــل ځــای تــه پــه اســانۍ سره نسـواي منتقــل کیــدلي .نــو همــدا وجــه وه چــي د نــړۍ هیوادونــو بــه یــو د بــل سره د قحطــي او مصــیبت پــه وخــت کــې هــیڅ مرســته او کومــک نسيــ کــولاي .مګــر د ســائنس او تکنــالو ژي پــه پرمختــګ سره نــه یــوازي داجناســو پــه تــــولید کــې زیــاتوالی راغــلي، بلکــي دتللــو راتللــو او حمــل او نقــل نــوي نــوي وسایــــل رامــنځ تــه شــول . چــي د حمــل او نقــل پــه ســاحه کــې لــوي بــدلون رامــنځ تــه ســو. پــه اول وختونــو کــې بــه د څــو ســو میلــو لپــاره بــه پــه ورځــــو ورځــــو مــــــزل کیــــــدلو .مګــر اوس د حمــل او نقــل دومــره ګړنــدۍ وســیلي ایجــاد شــوي چــي هــم هغــه فاصــلي پــه ډیــر کــــم وخــت (څــو ســاعــــتو) کــې طــــــي کــــوي .چــي همدغــه د حمــل او نقــل وســیلو ټولــه نــړۍ د یــو کــلي پــه شــکل سره وصــل کــــړي . د حمــــل او نقــــل نــوي وســایلو پــــه وجــــه انســــان ددي قابــــل ســــو . چــــــي د حـــــمل او نــــقـــــل پــــــه مخـــــکي تــــــول خـــنـــډونـــــه لـــــــــه منځـــــــــه یـــــــوسي .اوس د تولیـــد کوونکــو او مصرــف کوونکــو تــر مــنځ فاصــله لــه منځــه تللــي کــوم اجنــاس چــي دنــړۍ پــه هــر هیــواد کـــې تولیـــدیږي هغـــه ســـیمو تـــه چـــي ضرورت ورتـــه وي پـــه اســـانۍ سره لــــیـــــــږدول کیـــږي. د همـــدي لپـــاره موجـــوده دورکـــې د حمـــل او نقـــل وســـایل د یـــو هیـــواد پـــه صـــنعت ، تجـــارت ، او اقتصادي انکشاف او پرمختګ کې مهم رول اجرا کوي

د غـــــوره ترانســـــپورټ ځـــانګـــړتیـــاوي:

غــــوره تــــرانسپـورت لانـــــدي ځـــــــانــــګـــــړتــیــــاوي لــــــري

۱- محفــوظ : دحمــل او نقــل د وســایلو یــوه ځانګرتیــا دا ده چــي اجنــاس او امــوال د یــو ځــای څخــه بل ځای ته په اسانۍ او چټکۍ سره رسول کیـږي .

۲- مســـترح : د حمـــل او نقـــل وســـایلو دوهمـــه ځانګړینـــه دا ده چـــي انســـانان پـــه ارام او مســـتریح ډول سره دیو ځای څخه بل ځای ته سفر کولي شي او په ستونزو کې کموالی راغلی .

۳- سرعـــت : د حمـــل او نقـــل وســـایل نـــه یـــوازي دا چـــي محفـــوظ وي بلکـــي تیـــز رفتار(بـــا سرعتـــه) بایـــد هـــم وي پـــه موجـــوده وخـــت کـــې زیـــات اهمیـــت لـــري نـــو ددي لپـــاره ضروري ده چـــي د اموالـــو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او اجناسو د انتقال په تیزی او سرعت سره صورت ونیسي .چي دا د تجارت پراختیا لپاره ضروري دي.

٤-ارزان : د حمل او نقل وسایلو یو خاصیت دا دي چي باید ډیر ارزان وي چي مستهلکینو ته تولید شوي اموال او اجناس په کم قیمت سره ورسیږي چي مستهلکینو ته د اجناسو په بیه کې یوه بله ځانګړنه بلل کیږي.

٥-هر وخت جاري وي : ښه حمل او نقل هغه دي چي هر وخت جاري وي او په هغه کې خنډونه نه وي، تر څو کارو بار پرمختګ وکړي .چي ددي ځانګړتیاوو څخه موخه متواتر او دوقفي څخه پرته حرکت دي چي په نني عصر کي په زیاته پیمانه تر سترګو کیږي .

د ترانسپورت ډولونه:

(الف) : د وچي ترانسپورت
(ب) : د اوبو (بحري) ترانسپورت
(ج) : هوایي (فضایي) ترانسپورت

لمړي: د ځمکنی ترانسپورت ډولونه :

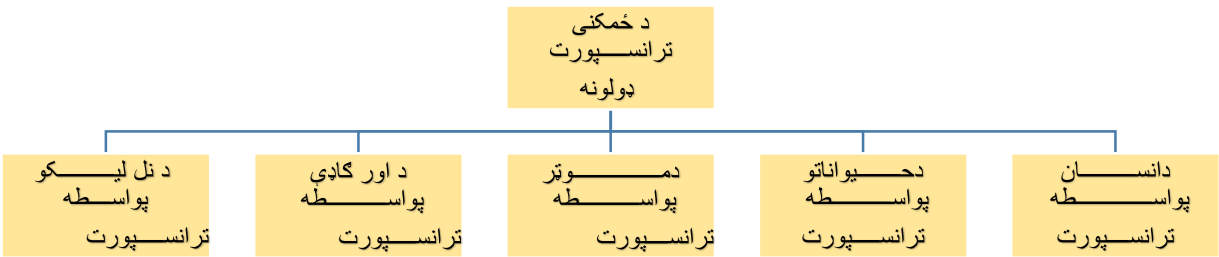

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــورتني شــكل د ځمكنــى ترانســپورت هغــه ډولونــه دي چــي د نــړى پــه هيوادونــو كــې پــه زياتــه كچــه تــر ســتر گــو كيــږي . او پــه ورځنــي ژوندانــه كــې انســانان د هغــو څخــه گټــې اخــلي . دغــه ترانســپورت چــه پورتــه ذكــر شــوي دي د انســانانو او توليــدي اموالــو پــه حمــل او نقــل كــې پكــار وړل كيــږي .كيــداي شي پــه ځنيــو وروســته پــاتي هيوادونــو كښــې د ځمكنــى ترانســپورت ټــول ډولونــه موجــود نــه وي .لكــه زمــوږ پــه گــران هيــواد افغانســتان كښــې چــې د اور گــاډي ترانســپورت او نــل ليكــو پواســطه ترانســپورت شــتون نــه لــري .مگــر د نــړى پــه پرمختللــو هيوادونــو كــې دغــه ترانســپورت ټول ډولونه تر سترگو كيږي او په ورځني ژوندانه كې ترې گټه اخستل كيږي .

((الــف)) - انســـان

هغــه اشــخاص چــي امــوال او اجنــاس د يــو ځــاى څخــه بــل ځــاى تــه انتقــال وي هغــه تــه جــوالى (قــلي) وايــي . پــه ابتــدا كــې جــوالى داجناســو او اموالوپــه انتقــال كــې بنيــادي اهميــت درلــود. نــن ورځ هــم پــه نــړى كــې داسي هيوادونــه شــته چــي د بــاربرداري كــار جــوالى كــوي مــثلا پــه چــين او جاپان كې ځيني داسي ځنگلونه شته چيرته چي د باربرداري يوازځيني ذريعه جوالى دى .

پــه ښــارونو كــې چيرتــه چــي د حمــل او نقــل بي شــماره وســائل موجــود دي . مگــر بيــا هــم پــه اورگـــاډي كــې د اموالــو او اجناســو د بــارولو او ښــكته كولــو لپــاره د انســانانو څخــه كــار اخســتل كيــږ ي . كــه چــيري امــوال او ا جنــاس لــــږ وي او نــږدي ځــاى تــه انتقــالول وي نــو دهغــه لپــاره جــوالى بهترينــه وســيله ده ځكــه چــي پــه دې طريقــه كــې نــه يــوازي دا چــي امــوال زر رســيږي بلكــه مصرــف پــري هــم كــم راځــي جــوالى چــي كــوم امــوال انتقــال وي هغــه د وزن لــه مخــي هــم دومــره كــم نــه وي .پــه افغانســتان كــې يــو عــام مــزدور تقريبــا د (۱۰۰) كلــو گرامــو څخــه تــر (۱۵۰) كلــو گرامــه پــوري وزن په اسانى سره پورته كولي سي .

كله چي سامان دجوالى پواسطه انتقاليږي نو هغه ته يو كتاب وركول كيږي چي په هغه كې

لانـــــــــــــــــــدي خـــــــــــــــــبري ليكـــــــــــــــــــــل شــــــــــــــــــــــوي وي

۱- تـــــــــــاريـــــــــخ

۲- دســـــــــــامـــــــــان تـفـصيل

۳- د وصــــــــول كـونكـي نوم

۴- د مـزدور (جـوالى) نـــــــــــو م

كلــه چــي امــوال مربوطــه كــــــس تــه ورســيږي نــو هغــه پــه دې كـــتـــــــاب كــې امضــاء كـــــوي .او بايــد هــير نكــړو چــي انســـانان د حمـــل او نقـــل د ذريعـــي پـــه ډول د انســـانانو د پيدايښـــت سره جوخـــت رامنځتـــه شـــوي .چـــي لا حيوانـــات د انســـانانو پواســـطه اهـــلي شـــوي نـــه ؤ.او يـــا پـــه هغـــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونــو کــې چــې ترانســپورتي لاري نــه وي موجــودي او ترانســپورتي نــور وســائل موجــود نــه وو. رامنحته شوي پخپله انسانان دحمل او نقل ډیره ښه وسیله ګڼل کیده.

ګـــــټـــــې

د انسان پواسطه د اموالو انــــــــــــتقال لا نــــــــدي ګــــــــټـــــــې لــــري .

۱- ددي قسم ترا نسپورت لپاره هیڅ قســـــــــــم لا رو جوړولو ضرورت نـــــــــــشه .

۲- پــه هغــه ســیمو کــې چــې هلتــه د حمــل او نقــل بلــه وســیله نــه وي ، نــو هلتــه دا وســیله پــه اســانی سره کار کولی شي مثلا په ګڼ ځنګلو او غرنیو سیمو کې.

۳- په نږدي سیمو کې د لږو اموالو د انتقال لپاره دا بهترینه وسیله ده

٤- دا ډول ترانســپورت د ځنــي کورنیــو د درآمــد وســیله ده چــې کــورنی خــپلي اړتیــاوي لــه همدغــه لاري پوره کوي .

نــیمګــړ تیــــاوي

د انسان پواسطه د حمل او نقل په استعمال کې لاندي ستونزي لري

۱- د انســاني ترانســپورت پــه واســطه د اموالــو انتقــال ډیــر بطــي او ســســت وي او ډیــر زیــات وخــت په بر کې نیسي

۲-څرنګــه چــې انســان نشيــ کــولی چــې زیـــات وزن لرونکــي اجنــاس او امــوال پورتــه کــړي او د یو ځای څخه یي بل ځای ته انتقال کړي .

۳- ټــول انســانان د دي کــار لپــاره جوګــه نــدي او کیــداي شي د دغــه عمــلي پــه تــر سره کولــو کــې جسماني ناورین رامنځ ته کړي .

((ب)) - د حیواناتو په واسطه ترانسپورت :

د نــړی پــه مختلفــو هیوادونــو کــې د اموالــو او اجناســو د انتقــال لپــاره د حیوانــاتو څخــه هــم کــار اخســتل کیــږي پــه حمــل او نقــل کــې د حیوانــاتو څخــه پــه لانــدي دوه طریقــو استفـــــــاده کیــــــــږي

۱- پــه لمــړی طریقــه کــې امــوال او اجنــاس د حیوانــاتو پــه مــلا بانــدي مســتقیماً بــاریږي او بیــا مطلــوب ځای ته رسول کیږي او په مختلفو وسائلو لګه پړي ،پاران او نورو شیانو تړل کیږي

۲- پــه دوهمــه طریقــه کــې ګـــاډۍ پــه حیوانـــا تـــو پســـې تـــړل کیـــږي او بیـــا اجنـــاس او امـــــــوال پـــه ګـــــــاډۍ کـــې بـــاریـــــږي .او پـــه دي ډول تــــــر څـــو ســـوو کلـــو ګرامــــــــــه وزن انـــتـــقـــالـــولـــــی شي .او څو کیلو مترو پوري دغه انتقالات صورت مومي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳-د بــار وړلــو پــه دې طريقــه کــې هــم د هــيڅ قســم لارو جوړولــو تــه ضرورت نشــته او يــا ســړک جوړولو ته اړتياوې نه ليدل کيږي يوازې د پول نه شتون ځنې وخت خنډونه رامنځ ته کوي .
٤-پــه غرنيــو ســيمو کــې دا د انتقــال ډيــره بهترينــه وســيله ده .لــيکن پــه دې کــې نيمګړتيــا دا ده چــې اموال په لږ مقدار کې انتقاليږي . او وخت هــم پــکې زيات مصـــرفيږي.

نـــيمګــړتيا وې
۱- په لوړه پيمانه يا د ضرورت ډير شيان په حيوا ناتو باندې نه شي انتقاليداى .
۲- ډيرې ليرې مصافې د حيواناتو پواسطه په لنډ وخت کې نه تر سره کيږي
۳- اموال په ټاکلې وخت نه رسيږي .
٤- ليرې منطقو او ځايونو ته د انتقال په وخت کې د اموالو د خرابيدو ويره شته .
۵- حيوانات يوه اندازه خوراکې توکو ته اړتيا لري .

((ج))- د موټــر په واسطه ترانسپورت
دغــه قســم ترانســپورت د مســافرو پــه ليږدونــه کــې همدارنګــه پــه لنــډو او ميانــه فاصــلو کــې د مــالونو پــه انتقــال کــې پــه کــار وړل کيــږي ددغــه ټرانســپورت د پرمختــګ او ترقــي راز دماشــينونو صــنعت او د نفتــو را ايســتل ګڼــل کيــږي پــه (۱۹۸٤م) کــال کــې پــه سرمايــه داري نــړۍ کــې(۳۰۰) ميلونــه ګړنــدي (تيزرفتــاره) مــوټر او ۹۰ميلونــه بــار وړنکــي موټرموجــود وو چــي زيــات شــميرددغو موټرونــو څخه په پرمختللو سرمايه دارو ملکونو کې موجوديت درلوده.
مــخ پــر ودې ملکونــو کــې مــوټري ټرانســپورت نسـبت پرمختللــو ملکونــو تــه يــو پــه لســمه کــم وو پــه پــر مختللــو ملکونــو کــې د مــوټرو نــو تعــداد نسـبت اشخاصــو تــه زيــات دى چــي هلتــه هــر دوه نفــرو څخه تر پنځو نفرو پـــــــــــوري يو موټـــررسيږي
امــامخ پــرودې هيوادونــو کــې يــو مــوټر د ســلو څخــه تــر (۱۱۰۰) پــوري نفــرو پــوري رســيږي مــثلا پــه هندســتان کــې هــر(۷٦۰) کســانو تــه يــو موټررســيږي.د شــمال پــه لويــه وچــه کــې د نــورو ټولــو هيوادونـــو څخـــه د امريکـــا متحـــده ايـــالات او کانـــاډا يـــوه نمونـــه داتمـــو بيلايزيشـــن (دماشينيونوخـــاونـــدان) شمـــيـــــرل کـــــيده.د امريکـــا پـــه متحـــده ايـــالات کـــې زيـــات شـــمير ګړنــدي مــوټر چـــي (۱۱۸) ميلونـــه تـــه رســـيږي . او بـــاروړونکي موټرونـــه پـــه کـــې (۲۳) ميلونـــه موجــود وو او پـــه جاپـــان کـــې دغـــه شـــميره دګړنـــدي موټرونـــو (۲۳) ميلونـــه او بـــاروړونکو موټرونـــو پـــه کـــې (۱۳) ميلونـــو تـــه رســـيږي .چـــي د موټرونـــو د درلـــودو لـــه مخـــي دوهـــم نمـــبر هيـــواد شـــميرل کيږي .
د لويـــديځې اروپـــا د هيوادونـــو څخـــه فرانســـه ، فـــدرالي المـــان ، ايټاليـــا او انګلســـتان د ډيـــرو موټرونـــو درلـــودونکي دي . همدارنګـــه ځينـــي انکشـــافي هيوادونـــه (د ترقـــي پـــه لورګـــام ايښـــودونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیوادونــه) هــم یــو زیــات تعــداد مــوټر لــري د مثــال پــه ډول کویــت چــي دنــوي ترقــۍ پــه لــور یــو هیــواد شــمیرل کیــږي چــي هــر پنځــو کســانو تــه یــو ګړنــدی مــوټر رســیږي لــیکن ډیــر تعــداد ددغــو موټرونـــو خاونـــدان د نفتـــو سرمایـــه داران دي .دترانســـپورتي موټرونـــو پرمختـــګ دمـــوټرو زیـــات تولیــد د سرکونــو د جوړیــدلو او د مــوټر و خــدماتي سیســتم (تیلــو ټــانکونو او د مــوټرو د جوړیــدلو ورکشاپونو) سره نه شیلیدونکي پیوند لري .

د سرکونـــو عمـــومي اوږدوالـــی پـــه (۱۹۸۰م) کـــال کـــې (۱۹) میلونـــه کیلـــو میـــترو تـــه رســـیده . پـــه داسي حــال کــې چــي د هغــه انــدازي دریمــه برخــه پــه شــمالي امریکــا او څلورمــه برخــه پــه غــر بي اروپــا کــې موجــود دي د سرکونــو اوږوالــی پــه جنــوبي امریکــا کــې تقریبــا څلــور برابــره د شــمالي امریکا څخه کم دي او په افریقا کې تقریبا څلور برابره د لودیځي اروپا څخه کم دي .

پــه دغــه انــدازه کــې د لویــو وچــو تــر مــنځ لاري ډیــر زیــات رول لوبــوي .چــي د هغــه څخــه یــوه لویــه لاره د بحـــراطلس څخـــه تـــر بحـــر الکاهـــل پـــوري او بلـــه لویـــه لار د لاتینـــي امریکـــا د صـــحرا څخـــه تیریــږي او افریقــا تــه رســیږي چــي ډیــر زیــات شــهرت یــي مونــدلي دی . د مــوټرو یــوه لویــه لاره چـــي د اروپـــا پـــه لویـــه وچـــه کـــې چـــي شـــمال د جنـــوب سره وصـــلوي او هـــم بالتیـــک ســـواحل د جنـــوبي اروپـــا سره یـــو ځـــای کـــوي د جوړیـــدو پـــه درشـــل کـــې ده یـــــوه نـــــوي لاره چـــــي (٦٤٠٠٠)کیلـــو میـــتره اوږدوالـــی لـــــري او د اسیـــــا پـــنځـــــلس هیـــــــوادونه سره یـــــو ځای کـوي د جـوړیدو پلان یي طرحه شوي دی.

پــه ډیــرو زیــاتو پرمختللــو هیوادونــو کــې مــوټري ټرانســپورت د مــالونو د حمــل او نقــل لــه مخــي ډیــر اهمیــت لــري د امریکــا پــه متحــده ایــالاتو او جمهــوري فــدرالي المــان کــې (1/5) څخــه تــر (1/4) حصي ـ پـوري او پـه انګلسـتان کـې (4/5) حصي ـ پـه انـدازه د مـالونو د لیـږدوني کـار ددغـه ترانســـپورت پـــه واســـطه تـــــر سره کیـــــږي د مـــوټر ونـــو د تعـــداد محاســـبه د في کیلـــو میـــتر پـــه حســاب سره د سرکونــو د شــبکي پــه انــدا زه زیــاتیږي پــه انګلســتان کــې پــه دي وروســتیو شــل کلونــو کــې د موټروتعــداد یــو پــه دوه شــو اوس پــه هــر یــو کیلــو مــتر کــې تقریبــا (٦٠) مــوټرو تــه رســیږي .د مــوټرو د ترانســپورت رول د هغــه شــیانو پــه لیږدونــه کــې چــي واړه وي او یــا هغــه محصــولات چــي ژر خرابیــږي او خپــل خاصــیت د لاســه ورکــوي ډیــر زیــات دي د امریکــا پــه متحــده ایــالا تــو کــې (4/5) برخـــي تـــازه یـــاد یخچـــال (9/10) برخـــي شـــیر یـــخ (3/4) برخـــي رادیـــو ګـــاني ، تلویزونونـــه ، د عکـــاسي کمـــري او (4/5) برخـــه ګنـــډل شـــوي جـــامي او قـــالیني د مـــوټري ترانســـپورت پواســـطه انتقـــالوي او همدارنګـــه پـــه انګلســـتان کـــې (9/10) بـــر خـــي د مســـافرینو د مـــالونو انتقـــال د مـــوټري ترانســپورت پواســطه صــورت نیسي ـ . پــه پرمختللــو هیوادونــو کــې د شخصي ـ موټرونــو د تعــداد پــه کچــه کــې زیاتیدنــه ددغــه هیوادونــو پــه لویــو ښــارونو کــې د ښــار د هــوا د ککړیــدو ، د ډیــرو اوازونــو او د پـــارکنګونو پـــه زیاتیـــدو سره پـــه دغـــه هیوادونـــو کـــې زیـــاتو مشـــکلاتو د رامنځتـــه کیـــدو ســـبب وګرځیــد دغــي وضــعي پــه هغــه هیوادونــو کــې چــي زیــات مــوټر لــري لکــه امریکــا متحــده ایــالات ،کانــاډا ، لوکزامبــورک او جمهــوري فــدرالي المــان بانــدي ډیــره بــده اغیــزه وکــړه . چــي پــه نتیجــه کــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يـوه نـوي پروسـه د مـوټر جوړولـو شروع او داسي موټرونـه يـي جـوړ کـړل چـي انجـن يـي وړوکـی ، بي لـوګي او بي اوازه وو .ددي سره جوخـت برقـي مـوټرو سره هـم دلچسـپي زياتـه شـوه . لـيکن د برقـي مـوټـرو تعـداد دومـره خـاص د پـام وړ نـه وو ځکـه چـي پـه ټـولـه نـړۍ کـي صـرف (۵۰۰۰۰) برقـي موټرونـه موجـود وو. دمـوټر ترانسـپورټ چـي د ترانسـپورټ يـو ډول دی د انسـانانو پـه انتقـال او همدارنګـه د زراعتـي توليـداتو پـه انتقـال او د تصـديود اموالـو پـه انتقـال کې ډير اهم رول لري .

هغـه هيوادونـه چـي بحـري ترانسـپورټ يـا اور ګـاډي ترانسـپورټ نـه لـري نـو مـوټري ترانسـپورټ مـارکيټونو تـه پـه داخـل او خـارج کـې يـوازني وسـيله ګڼـل کيـږي .زمـوږ پـه ګـران هيـواد چـي بحـري ترانسـپورټ او اور ګـاډي ترانسـپورټ نـه لـري صـادرات او واردات ئي تقربـاً (۹۰%) فيصـده د موټري ترانسپورټ پواسطه تر سره کيږي .

د موټري ترانسپورټ ځانګړتياوې :

- دترانسـپورټ دغـه ډول دبشرـ پـه ژوندانـه کـې سـتره لاسـته راوړنـه ګڼـل کيـږي او د اقتـصادي نقطـي نظـره موټـري تـرانسپورټ د مـلي اقـتـصاد ټـولـو سټکـورونو پـه ځـانـګـړي ډول د صنـعت او زراعـت پـه سـکتـور کـې د پـام وړ بـدلـونـو سـبـب ګـرځـيـدلـي .
- دغه ترانسپورټ هـم د مسافـري او هـم د بـاربـري په برخه کې کارول کيږي
- د دغـه ترانسـپورټ پـه وسيـله اکـثـره واړه مـالـونـه انـتـقـاليږي او ددغـه مالونوتـر مـطلوبـو ځايـونـو پـوري د رسيدلـو ډيـره ښه وسيله ده .
- تـر ټـولـو پـه زړه پـوري ځـانـګړتـيـا يـي دا ده چـي اوس مـهـال د نـړي اکـثره خلـک دغـه تـرانسپـورتي وسيـلـي تـه لاس رسـی لـري او پـه کـمـه سـر مـايـه هـر سـړی کـولـي شـي چـي يـو مـو تـر ولـري . آن پـه ځـنيـو پـرمـختلـلـو هيوادونـو کې د نفـوسو پـه انـډول مـوټـر مـوجـود دي .
- خـو کـلـه نـا کلـه د موټـرو د سـون د مـوادو د نـرخـونـو د جـګـوالی او يـا د هغـوی پـه وسيلـه د چـاپيريـال کـکـړوالی د دغـه ډول تـرانسپورټ پـه اړه تـشـويشونـه پيـدا کـوي چـي لـه همـدي املـه بشرـ پـه دي لټـه کـې دي چـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمــــوټـــــرو لپـــاره د ســـــــون ارزانـــه او چـاپـيـريـــــال تـــه زيـــــان نـــه منونـکــــي مــــــاده پـــيــــــداکـــــړي .

- مسـافر د يـوه ځـاى څخـه بـل ځـاى تـه او د يـو ښـار څخـه بـل ښـار تـه پـه اسـانى او لـږ مصرـف د موټري ترانسپورت پواسطه تگ او راتگ کولاى شي .
- د مـوټري ترانسـپورت اډي او تـم ځايونـه پـه هـر ځـاى کـي جوړيـدى شي او د دريـدو لپـاره کـم ځاى نسي .
- پـه ښـارونو ، بـازارونو او جـادو کـې پـه اسـانى سره د ځمکـي پـه سر د سرکونـو د پاسـه حرکـت کولائ شي ، چي نور ترانسپورت دغه ښتلتيا نه لري .

د موټري ترانسپورت گټي

مــــــــــوټــــــــري تــــــــرانسپــــــورت لانــــــــدي گـټـي لــــري.

داسي سـيمي چـي هلتـه د تللـو راتللـو بلـه وسـيله نـه وي . نـو مـوټري ترانسـپورت بهترينـه وسـيله .چـي پـه اسـانى سره اموال سـيمو تـه رسـولى شـو کـه چـيري دمـوټر ترانسـپورت موجـود نـه وو نـو انسانان به د زياتو مشکلا تو سره مخامخ وو .

- د اور گـــــاډي ترانسپـــــورت او هـوايـــي ترانسپـــــورت پـــــه نســـبت د موټـــــر تــــرانسپورت کـــمـي ســـرمـايـي تـه ضـرورت لــري .
- د امــوالـــــو او اجـنـاســـو پـــه انـتـقـــال کـــې د نـــورو تـرانسپـورتـونـــو پـــه مقـايســـه پــــه مـوټـري تـرانسپـورت بـانـدي کـــم مـصـرف راځـي .
- د مـــوټــــــري تــرانـســپـــــورت بــــــل خاصيــــت دا دى چـــــي سوداگـــــر د امــوالـــــو او جناسوذخيــــــري تــــه ضــــرورت نــــه لــــــــري .ځــکـــــه چــــي کـــلـــــه امــوالــــو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجنــــــــــــاسو تـــــه ضـــــــــــــرورت شـــــي نــــو د فـابــريــكـــــــــي څخـــه يــــي راغـــــواړي .

- د مـوټـــــري تـرانــــسپورت قـيـمـــــت كــــم وي .نــــو هـــــر سـوداګـــــر كـــولــــى شي چـــي د خـپلــــو امـوالـــــو او اجناســـو د انـتـــقال لپـاره مـوټـــــر رانيسي.ليكـــن اورګــــاډي او هــوايـي جـهـاز اخستــــل نـــــــامـــكـــن دي .
- ســوداګــــــر چـــي هـــــر وخــــت وغــــواړي كـولـــى شـــي چـــي خپـــل امـــوال او اجـنـــــاس د يــــو ځـــاى څخـــه بـــل ځـــاى تـــه انـتـقـــال كـــړي ځـكـــــه چـــي ددي تـرانـسپورت لـــپــــاره د اورګـــاډي تـرانـسـپـورت پـه شـان وخـت نـدى مـقـرر.
- د اورګــــــاډي د پـټـــلـى پــــــه نـسبـــــت د ســــــړك پــــه جـــــــوړولو كـــــم مصرف راځـــــي
- د مــــــوټـــــــــــري تـــــــرانسپـــــورت پــــــه واســـطــــــــــــــه امـــــــــــــــوال او اجـــــــنــــــاس مـسـتـيـقـــاً خپـل ځـــاى تـه رسـول كـيـــــږي .

((د)) - د اور ګـــــا ډي تـــــــرانسـپـورت

دغـــه تـرانـــسپورت د پـټـلـــي پــه واسطــه حركـــت كـــوي ، او د لـومـــړ ي ځـــل لـــپاره پــه (١٨٠٢) مـيلا دي كـال دتميچـارټ لخـوا ايجـاد شـو .لـه دي څخـه مخكـي د(١٦) مـيلا د ي پـيـړۍ پـه اوږدو كـې پـه انګلسـتان كـې د ډبـرو سـكارو پـه كـانونو كـې د كتـار پـه شـكل اسـتفاده كيدلـه او دا كتـار بـه د آسـونو پـه واسـطه كشـيده .لـه دي پخـوا پـه يونـان او روم كـې مـو جـود و. نـو ويـلي شـو چـي اورګـاډي لـومړى ځـل لپـاره (١٨٣٠م) كـال پـه اوږدو كـې ماجسـترا ريواليـول كـې پـه كـار پيـل وكړ .او دغه مـهال د اور ګاډي سرعت په (٨٥) دقيقو كې (١٢٤) كيلو متره واټن طي كاوه.

د لـــومړى ځـل لپـاره د هغـه بـار وړلــو انـدازه (١٥٠) ټنـو تـه رسـيده . او سـل (١٠٠) كالـه وروسـته دغـه د بـار اوچتولـو انـدازه (٥٠٠) ټنـو تـه ورسـيده. او لـه دي څخـه وروسـته د اقتصـادي انكشـاف او تخنيكـي پرمختــګ پــه اســاس پــه (١٩) م پيــړۍ كـې د امريكـا پــه متحــده ايـالا تـو كـې د اور ګـاډي يـو نـوى ماشـين جـوړ سـو .چـي ددغـه ماشـين وزن (١٠٥) ټنـو تـه رسـيده .او جګـوالى يـې (٤) مـتره و ، د بخـار پـه ذريعـه يـې حركـت كولـو چـي دومـره ګټـور او اقتصـادي نـه و،خـو د وخـت پـه تيريـدو سره يـو بـل نـوى مـا شـين منځتـه راغـى چـي دغـه ماشـين د تيلـو پـه واسـطه حركـت كـاوه ،همدغـه مهـال چـي نـوي اختراعـات منځتـه راغلـل تخنيـك او تكنـالوژي پرمختـګ وكـړ .او د بخـار ماشـين لـه منځـه ولاړ.د هغـه ماشـين ځـاى د تيلـو ماشـين تـه پـاتي شو.څـه مـوده وروسـته د عصرـي پرمختـګ پـه اسـاس يـو برقـي ماشـين مـنځ تـه راغـى چـي د تـيلـو ځـاى يـې ونيـوه.اوس پـه زيـاتو پـر مختللـو هيوادونـو كـي برقـي اورګـاډي كـار كـوي او ددغــي اورګـاډي ښـه والـى نـورو د تيـلو او بـخار اورګاډو ته زيات دي.

برقـي ماشـيـن نظـر ډيـزلـي مـاشين تـه (٢,٥) ځلـه كـم لګښـت كـو ي. او بـل ښـه والـى يـې دادي چـي ډيـر كـم وزن لـري او دغـه اور ګـاډي پـه هغـه لارو حركـت كـولاى شي چـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلتــه د اوبــو موجوديــت هــم کــم وي. دغــه بــر قــي ماشــين نظــر پخوانيــو تــه ډيــر تــيز دي او همـــدارنگه دغــه ماشــين پــه اوســنيو شرايطــو کــې د زيــات اهميــت لرونکــي دي او چــاپيريـــال لـــــه چټـــلۍ څخــه پــــــاک ساتـــــــي .ددغــــه مـــاشين لــرونــکـــي اور گــــاډو څخه په هغو لارو کې استفاده کيږي چي پــه بـريـښنـا سـمبـال وي.
او دغـــه سمبـــــالي لا ري پـــه اروپـــا او متحـــده ايــــــــالا تـــو کـــې دي مگـــر ځنـــي داسي هـــيـــوادونه شتــه چـــي د حمـــــل او نــقـــل لـــه دغـــو وسايلــــو څخـه بـــي بـــرخــــــي دي . هـغــــه هـيـوادونــــه عـبـــارت د دريـمــــي نـــړۍ لـــه هــيـوادونوڅخـــه دي .لـکـــه اسـيــــا (جـنـوبـــي او شرقـــي اســيا) او همدارنگــه د افريقــا لـــو يــه وچــه. څرنگــه چـــي پــه افعـانستـــان کـــې د اور گــــاډي پـټـــلۍ هـــم مـوجـــوده ده چـــي لـــه حــــيـــراتـانـــو پــيل او تــر مـــــــزار شــريــــــف رسيـــــــږ ي چـــي د انـــــقـــــلاب څخــه دمــخـــــه (د روســـــانو د راتــگ څــــخه دمخــــه) گــــــټه اخــــيستل کـــيده.پـــه اوسنيـــو تــــرانسپورتونو کــي د اور گــــــاډي ترانســـپورت زيـــات ارزښـــت لــــــــــري . د اورگـــــاډي تـرانسپـــورت د چـلـولـــو لپـــاره د اوســـپني لـــه پټـلـــــــۍ گــټــــــه اخســـتل کــــــــــيږي او هـــغـــــه سيـــمي چـــي هـــواري وي پـــه هغــه کـې د اور گـاډي پټلـۍ کـم لگښـت غـواړي خـو پـه هغوسـيمو کـې چـي غرونـه لـــري دا پـــــټلــــــۍ زيـــات لــــــگښت غـــــــواړي. اوسـتونـــــزي هــــم لـــــري پـــه کومـــو سيـمـــــوکې چـــي دځـمکـوسطحـــه هـــــواره وي پــــه هـــغـــو کـــې داور گــــاډي اهـمـــيت ډيـــر زيـــــات دي او د ســـوداگـــريــــزو مـــالونو د انتقـــال لپـــاره ښـــه وســيله ده چـــي امـــوال او اجنـــاس خپـل ځـــــاى تـــه پـــه کــــم لـگـښـــت او پــه اسانــــــۍ سره رسـوي. اور گـاډی يــو ماشــين يــا انجــن لــري چـــي دي انجــن پسيـــ زيـــات بســونه تــړ ل کيــږي او د يــو ماشــين يــا انجــن پــه واسـطه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کشـول کیـږي . او پـه دې ډول پـه ډیـر کـم لګښـت پـه زیاتـه پیمانـه خلـک او تجـاراتي امـوال د یــوه ځای څخه بل ځای ته انتقالوي .

د اور ګاډي ترانسپورت ځانګرتیاوي

١- د زیـات وزنـه مـــــــــالـــــــــو نـو د انـتـقـال لـپاره ښـه وسیـلـه ده

٢- د مـــالـــونــو او تــوکـــو په انتقـال کې ډېـر کـلـــي کـرایـه لــــري .

٣- د ســـفر پـــر مـهـــال چـــي کـــوم مـالـونـــو تــه تـــاوان رسیـــږي . ذمـه واري یـــي د اورګــــــاډي د تــرانسپورت په غـــــــاړه ده

٤- ډیـــــــــــرو لـــیــــــــــــرو ســـیمـــــــــــــو تـــــــــــه د انـتـقــــــــــــال ښـــــه وسیـــلـــــه ده

٥ – د اورګـــــــاډي په جـــوړولـو کې ډیـري پـا نـګـي اچوني ته ضرورت دي.

٦- د حـــمــــل او نـقـــل دغـــي وسیـــلي څـخــه یـــوازي هغـه خلــــک ګـتـــه کـوي چـــي هلته د اورګـــاډي پـټـلۍ موجــوده وي .

٧- دغـــــــه وسیلـــــه په هـــــر مـــــــو ســـــم کې د ګـــــــتي وړ ده.

٨- په ځانګړو لارو او پټلیو حرکت کوي چي ترافیک ئي مزاهم کیدا ئ نشي .

٩- مسافرین په اور ګاډي کې د ویده کیدو په مهال د چیرکټونو څخه ګټه اخستلي شي .

د اور ګــــاډي ترانسپورت ګـــټـــي

١- کرایـــه کـــې بچـت : کـــه چیــــري مــــالونه د حــــمل او نقـــل پـــه دغـــه و سیـــــله انتـــقال شــــي نـــو پـــه کرایــــه کـــم لــــګـــښت راځـــي ځــــــــــکه چـــي د ډیـــرو ډبــو لــپاره یـــــواځي یـــــــو انجـــــــــن استعمـــــالیږي.

٢- **دایـــوه ســـا تنـــدو یـــه وسیــــله ده** : بلـــه ګــتـــه یــــي دا ده چـــي د پیـــــــښوامــــــکان پـــه کـــې ډیـــر دی او کــــه چـــیري حــادثـــه واقـــع شــــي نـــــــو مــــــال بـــیا هــم تـــــر ډیــــره حــــده مـحفــوظ ســاتـــل کــــیـږ ي .

٣- د اعـــتماد وړ وســـیله ده: د اورګـــــــاډي تـــرانسپــــورت د مالـونـــو د انتقـــال لپـــاره د اعـتمــــاد وړ وسیلـــه ده .ځـکـــه چـــي پـــه لار کـــې د خـرابـــیدو خـطـــر ډیـــر کـــــــم دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤- په پراخوالی کې اسانتیاوي: یوه بله گټه یې دا ده چې کله چیري یو شی په ډېر زیات مقدار سره له یو ځای څخه بل ځای ته انتقالیږي.نو د اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

گـاډي لـه انـجـن سره زيـاتـي ډېـي تـړل کـيږي .چـي پـه نـورو وسايـلو کـې دغـه پـراخـوالـى نشته.
٥- ټـا کلـى وخـت او ټاکلـي کـرايه : د حـمل او نـقل دغـه وسيـله پـه خـپل وخـت بانـدي حـرکت کـوي او ټاکلـي کـرايه لـري سـوداګرو تـه معـلـومات کـيږي چـي په څـومره وخـت او څـومره کـرايه نومـوړي مال ته رسـيږي.

د اور ګـاډي تـرانسپـورت نيـمګړتيـاوي
د اور ګاډي تـرانسپورت لا ندي نيمګړتياوي لري
١- پـه لښـګت کـې زيـاتوالى: داور ګـاډي ستيشـن تـه د مـال وړل او راوړل دمـوټراو نـورو وسـايلو پـه واسـطه کيـږي .چـي زيـات لګښـت تـه ضرورت لـري کـوم چـي د حمـل او نقـل وسـايلو کـې زياتوالى منځته راوړي .
٢- کـوچنى سـيمي ددي اسـانتياوو څخـه بي برخـي دي . ځکـه چـي د اور ګـاډي پټلـى ټولـو لويـو ښارونو پوري تړلي دي ځکه هر کلي او بانډي ته دپټلى غـزول امـکان نلـري
٣- د مـال د ناوختـه رسـيدو امکـان : پـه ځينـو وختونـو کـې د مـال د ناوختـه رسـيدو امکـان زيـات وي ځکـه چـي اورګـاډى زيـاتي ډبي لـري .چـي د خرابيـدو پـه صـورت کـې مـال نـاوخته رسيږي. او يا د بـل اورګـاډي سره د کـراس کيـدو په صورت کې نـاوخته کـيږي.
٤- زياتـه سرمايـه : د اورګـاډي پـه جوړولـو او د پټلـى غزولـو کـې زيـاتي سرمـايي تـه ضرورت ليـدل کيـږي . او پـرمـختيايي هيوادونـه نشيـ کـولا ي چـي دغـه ساحـه سرمايـه ګـذاري کړي .
٥- د مـال د خرابيـدو ويـره : کلـه چـي مالونـه پـه اورګـاډي کـې اچـول کيـږي او يـا ورڅخـه بيرتـه راکـوزيږي نـو کـارګران پـه دغـه وخـت کـي اختيـاط نـه کـوي نـو د نـازکو مـالونو د خرابيـدو سـبب ګرځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موټر ترانسپورت او اورګاډي ترانسپورت تر منځ.توپيرونه

ګڼه	توپير	دموټرترانسپورت	اورګاډي ترانسپورت
۱	سـړک جوړول	لا ريـو ، بسـونه، بـاربري ، لپـاره نـه يـوازي دا چـي پـه امکـان سره جـوړيږي بلکـې لګښـت هم ورباندي کم راځي	د اورګـاډي د پټلـۍ جـوړول ډيـر سـتونزمن کـار دي او لګښـت پـري هـم زيـات راځـي پـه غرنيـو او شګلنوسـيمو کـې غځـول نـاممکن دي
۲	ټاکـل شـوی وخت	د مـوټرو ترانسـپورت لپـاره وخت نه دی ټاکل شوي.	داورګـاډي درسـيدواوروانيدولپاره وخـت ټاکل شوی دي
۳	د توکـو ځرنګـوالـی	هغـه تـوکي چـي ثابـت نـه وي لکـه ميـوي ، ترکـاري ، او داسي نـور وړلـو لپـاره دمـوټر ترانسـپورت ښـه وسـيله ده.	دثـابتو شـيانو د وړولـو لپـاره اور ګاډي ترانسپورت ښه وسيله ده.
٤	واټـن (فاصـله)	د لـږ مـال او کمـي فاصـلي د ليږدولـو لپـاره د مـوټر ترانسپورت ګټور دي	د لـري واټـن او زيـات وزن د انتقـال لپـاره د اور ګـاډي ترانسپورت مناسبه وسيله ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	پــه مســـتقیم ډول حــر کـــت	پـه ټــر ک او ویګــن کــې مـــال پـــه مســـتقیم ډول بـاریږي او خپـل منـزل تـه رسیږي.	پــه اورګـــاډي کـــې مـــال اول پـــه ستیشــن کــې ښـکته کیـږي او بیـا پـه مــوټرو او لاریــو کــې خپـل منـزل تـه رسیږي
٦	کــرایـــه	د مــوټرو کرایــه مقــرره نــه وي.بلکـــي د وخـــت پـــه تعین سره ټاکل کیږي	د اورګـــاډي ترانســـپورټ کرایـــه مقـــرره وي.او ســـوداګر تـــه معلومـــه وي چـــي څـــومره لګښـــت وربانـــدي راځي
٧	د نقصــــان ذمــــه واري	د ســـفر پـــر مهـــال د مـــوټر ښـــتن د مـــال د نقصـــان ذمه وار نه وي.	پـــه اورګـــاډي کـــي د مـــال نقصـــان د مسول شخص په غاړه وي.

((هـ)) - د نل لیکو پذریعه ترانسپورت

نــل لیکـــي هـــم د ترانســـپورټ یـــو مهـــم جـــز تشـــکیلوي چـــي ددي پـــه ذریعـــه سره د انـــرژي قـــواوې (نفــت ،تیــل ،او ګــاز) د یــو ځــای څخــه بــل ځــای تــه د خرڅــولاو لپــاره او یــا هــم هغــو ځــایونو تــه چي نوموړي قوه په مصرف رسیږي انتقالیږي .
لکــه څرنګــه چــي اکــثره د انــرژي د قــوي داســتخراج منــابع او څــن ځایونــه ،تصــفیه خــاني یــو د بــل څخــه پــه لــري فاصــله کــې موقعیــت لــري نــو د همــدي نــل لیکــو پواســطه د اســتخراج منــابع لــومړی لــه تصـــفیه خـــانو سره وصـــل او وروســـته لـــه دي چـــي لازمـــي مراحـــل د پروســـس پـــري اجـــرا شي .هغـــو ځـــایونو ښـــارونو او کارخـــانو تـــه چـــي نومـــوړي انـــرژي پکـــي کـــارول کیـــږي انتقـــالیږي .نـــل لیکـــي نـــه یـــوازي داچـــي پـــه داخـــل د ملـــک کـــې د انـــرژي دانتقـــال یـــوه بهـــتره اقتصـــادي او محفوظـــه وســـیله ده .بلکـــې د ملکونـــو تـــر مـــنځ د انـــرژي د تجـــارت پـــه برخـــه کـــې هـــم مهـــم او اســـاسي رول لوبـــوي .زمـــوږ ګـــران هیـــواد افغانســـتان کـــې هـــم ددي ډول ترانســـپورټ نمونـــه وجـــود لـــري چـــي د هغـــه پـــه ذریعـــه د شـــبرغان طبعـــي ګـــاز د مزارشریـــف ښـــار دکـــود و بـــرق فـــابریکي تـــه انتقـــالوي .پـــه ابتـــدا کـــې کلـــه چـــي د شـــبرغان د طبعـــي ګـــازو منبـــع د شـــوروي اتحـــاد لخـــوا د دولـــت پـــه موافقـــه کشـــف او اســـتخراج تـــه امـــاده شـــول .نـــو د نومـــوړو ګـــاز و زیاتـــه برخـــه پـــه ډیـــر ټیـــټ قیمـــت سره شـــوروي اتحـــاد تـــه صـــادریدل پـــداسي حـــال کـــې چـــي شـــوروي اتحـــاد پـــه خپلـــه د طبعـــي ګـــاز وســـیع او پراخـــه منـــابع لـــرلي او نـــورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملکونو ته به يي په لوړ قيمت سره صادرول .بلاخره د سياسي تحولاتو په نتيجه کې د نوموړو گاز پايپ لا ئن قطع او په شوري اتحاد باندي گاز بند شول.

د نل ليکو گټې

◄ نل ليکي تر ډيره حده د نفتو او گازو د انتقال لپاره استعماليږي . خو اوس مهال د دغو نل ليکو په وسيله ډول ډول مواد په مختلفو طريقو انتقاليږي .

◄ د انتقال ډيره محفوظه او ارزانه لاره او دچاپيريال پاک ساتلو له پلوه مناسبه لار گڼل کيږي.

◄ نل ليکي د حمل او نقل د اعتماد وړ وسيله ده او يوازينۍ وسيله ده چي د موسمي حالاتو څخه نه متاثره کيږي .

◄ نل ليکي د حمل او نقل تيزه (باسرعته) وسيله ده او په دې سره مايع اجناس او گاز په اسانۍ سره د يو ځای څخه بل ځای ته انتقاليدائ شي.

◄ نل ليکي په اسانۍ سره غځيدلی شي او ددي لپاره د هيڅ قيسم لارو او سرکونو جوړولو ضرورت نشته.

دوهم فصل

د حمل او نقل وسايلو انتخاب

لکه څرنگه چي پوهيږو د بار او وړني وسيلي بيلا بيل ډولونه لري .او له هغوی څخه يي هر يو ځانگړي ښيگڼې لري .نو په دې اساس د حمل او نقل د وسايلو انتخابول او هغه خبري چي مخکي يادي شوي بايد په ذهن کې وي چي ځيني يي په لا ندي ډول د ي .

۱- کرايه : کله چي يو سوداگر له يو ځای څخه بل ځای ته مال وړي نو لومړی فکر کوي چي مال د کومي ذريعې په واسطه انتقال کړي .نو سوداگر بايد هغه وسيله انتخاب کړي چي کم لگښت ولري . نه دا چي داسي وسيله غوره کړي چي زيات لگښت پري راشي .په دې خاطر چي نه يوازي دا چي زيات لگښت پري راځي بلکي گټه يي هم کميږي .

۲- رفتار : له يو ځای څخه بل ځای ته د مال انتقال کي رفتار هم په نظر کي نيول کيږي د کومو شيانو چي د لمنځه تلو امکان زيات وي بايد په سرعت سره انتقال شي . او له تيز رفتاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسـيلو څخـه ګټـه واخسـتل شي کـه څـه هـم لګښـت پـري زيـات راځـي .او هغـه شـيان چـي ثابـت وي نو بايد کم مصرفه او سستو و سيلو په ذريعه نقل شي

۳- د مـال سـاتنه : داموالـو د ليږدولـو پـه وخـت کـې د مـال حفاظـت او سـاتنه هـم پـه نظـر کـې ونيـول شي څکـه کـه چـيري پـه لار کـې مـال يـا توکـو تـه کـوم نقصـان ورسـيږي نـو سـوداګر د زيـات تـاوان سره مخـامخ کيـږي . نولـه همـدي کبلـه سـوداګر بايـدداسي وسـيله غـوره کـړي چـي د مـال سـاتنه يي وشي .

٤- پـه وخـت رسـيدل : سـوداګربايد د خپلـو مـالونو د وړني لپـاره داسي وسـيله غـوره کـړي چـي هغه وغواړي مال د رسيدو ځای ته په خپل ټاکلي وخت ورسوي .او په لاره کې ځنډ نه شي .

د کاروبار د پرمختګ لپاره د ځمکنی ترانسپورت اهميت

د يـو هيـواد پـه وده کـې ځمکنـی ترانسـپورت زيـات اهميـت لـري پـه هغـه هيوادونـو کـې چـي د حمـل او نقـل وسـيلي يـي تيزرفتـاره وي پـه همغـه انـدازه لـه اقتصـادي او سـياسي پلـوه مخکـي تلـلي وي . خـام مـواد کارخـانو تـه او توليـد شـوي شـيان مسـتهلکينو تـه پـه خپـل وخـت رسـوي . لانـدي ټکي د کاروبار په اهميت کي زيات رول لري .

♥ انکشـاف (وده) : کـه ديـو هيـواد انکشـاف کـرني يـا صـنعت پـوري تړلـی وي . نـو د مـالونو پـه انتقال کې ترانسپورت زيات اهميت لري.

♥ پـه تقاضـا (غوښـتنه) کـې زيـاتوالی : څـومره چـي توليـد شـو مـالونو تـه د مسـتهليکينو زياتـه تقاضـا وي پـه همغـه انـدازه نومـوړو سـيمو او بـازارونو تـه د توکـو رسـول اړيـن دي چـي ترانسـپورت په دي ساحه کې زيات اهميت لري .

♥ د خـامو مـوادو رسـول : دا چـي خـام مـواد توليـدي کارخـانو تـه رسـول ضروري دي ، کـه چـيري لـه مـوږ سره تيـز رفتـاره وسـيلي موجـودي نـه وي نـو مـوږ پـه اسـا نـی سره خـام مـواد کارخـانو ، او توليد شوي توکي مستهلکينو ته نه شو رسولی .

♥ د توليـد شـويو شـيانو انتقـال : د بـار او وړني دغـه وسـيلي پـه سـوداګري کـې ځـانګړي اهميـت لـري .کـه داخـلي سـوداګري وي او کـه بـين الملـلي سـوداګري وي نـو لـه همـدي وجهـي لـه يـو ځای څخه بل ځای ته د مال انتقال په اسانی سره صورت مومي

د طبعـي زيرمـو څخـه ګټـه : د بـار وړني د وسـايلو پـه موجوديـت کـې مـوږ د طبعـي زيرمـو څخـه ښه ګټه اخستلای شو او په اسانی سره يي توليدي دستګاو ته رسولای شو .

پـه توليـد کـې زيـاتوالی : ځمکنـی ترانسـپورت د وړلـو او راوړلـو ښـه وسـيله ده .هغـه سـيمي چـي ځينـي امـوال او اجنـاس پـه کـې پـه کـم مقـدار پيـداکيږي او يـا نـه پيـدا کيـږي نـو د ځمکنـی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترانسپورت په وسیله کولي شو چې د ضرورت وړ اموال او اجناس نوموړي سیمو ته انتقال کړو.

د کار زمینه : د سوداګرۍ په وده کې د کار او وړني وسیله ډیره مهمه ده د اموالو وړل او راوړل د یوي سیمي څخه بلي سیمي ، بازارونو او په دغه ساحه کې د وګړو استخدام د حمل او نقل په ذریعه کیږي .

د مزدورانو د کار ځای ته انتقال : په هغه سیمو کې چې د مزدورانو کار غوښتنه زیاته وي نو د ترانسپورت د وسیلو په ذریعه مزدوران انتقالیږي .

د اموالو د قیمتونو ټیټوالی : د اموالو د قیمتونو په ټیټوالي کې ترانسپورت ډیر مهم رول لوبوي . د تیز رفتاره ترانسپورت په وسیله اموال په کم لګښت سره بازارونو ته په اسانی سره انتقالیږي
.

د في نفر په عاید کې زیاتوالی : د تیز رفتاره ترانسپورت په وسیله د یو هیواد په تولید کې زیاتوالی راځي چي د سړي سر په عاید کې هم زیاتوالی راځي

په نرخونو کې ثبات : د تیز رفتاره ترانسپورت په وسیله په تولیدي پروسه کې او دغوښتني په زیاتوالي سره د اموالو په نرخونو کې ثبات رامنځ ته کیږي .

♥ استخدام : د استخدام په برخه کې ارزښت لري ځکه یو شمیر زیات کسان په ترانسپورت کې په خدماتو بوخت وي او د ډیرو خلکو لپاره ئي د کار زمینه برا بره کړیده .

د ځمکني ترانسپورت اهمیت په ملي اقتصاد کې

څرنګه چې انسان یو اجتماعي حیوان (Social Animal) دي او هڅکله خپل ضرورتونه پخپله په انفرادي ډول نشي_ پوره کولای .نو ددي اړتیا پیدا کیږي تر څو د نورو انسانانو سره اړیکي پیدا کړي . نود همدغه ضرورت له امله د بشر_اړیکي نه یوازي دبشر_سره بلکي په طبیعت کې د ټولو موجودو منابعو او امکاناتو سره اړیني بریښي .

دکانیاتو طبیعي جوړښت په خپله ددي تقاضا کوي چې انسانانو د خپلو اړتیاوو د رفع کولو لپاره له یوي سیمي څخه بلي سیمي ته په حرکت او د اجناسو په انتقالاتو لاس پوري کړي . ځکه بشر_د خپلو ضرورتو نو د پوره کولو په خاطر د ځان لپاره د اړینو (تولیدشوو) اجناسو د لاسته راوړلو په لټه کې وي چې د تولید لپاره ضروري تولیدي عوامل په طبیعت کې په پراګنده ډول پراته دي . او ددي عواملو سره یو ځای کولو لپاره یو لړ هلو ځلو ته ضرورت دی چې په دي لړ کې انسان مجبور دی تر څو له یوي منطقي څخه بلي منطقي ته په حرکت کې شي .

څرنګه چې په ملي اقتصاد کې د مملکت په سطحه اقتصادي مسایل په عمومي ډول څیړل کیږي او د بنستیزهدف په ډول د هیواد په کچه د عوایدو د زیاتوالي او د خلکو د ژوندانه د سطحي د لوړوالي هڅه کیږي . نو ددي هدف د ترلاسه کولو لپاره د ملي اقتصاد د هستي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیره مختلف سکتورونه فعالت کوي د ملي اقتصاد په کچه تل کوښښ کیږي چي تر وسه وسه په ملک کې موجود وسایل او طبیعي او غیر طبعي منابع د کار وسایل او معدنیات په کار واچول شي او له هغو څخه په اعظمي ډول د اقتصاد د قوانیو مطابق گټه واخستل شي .

مناقلات د ملي اقتصاد یو عمده برخه جوړه وي او د ملي اقتصاد د نورو سکتورونو سره نیغ په نیعه اړیکي لري چي دغه اړیکي په لا ندي شکل کې ښودل کیږي .

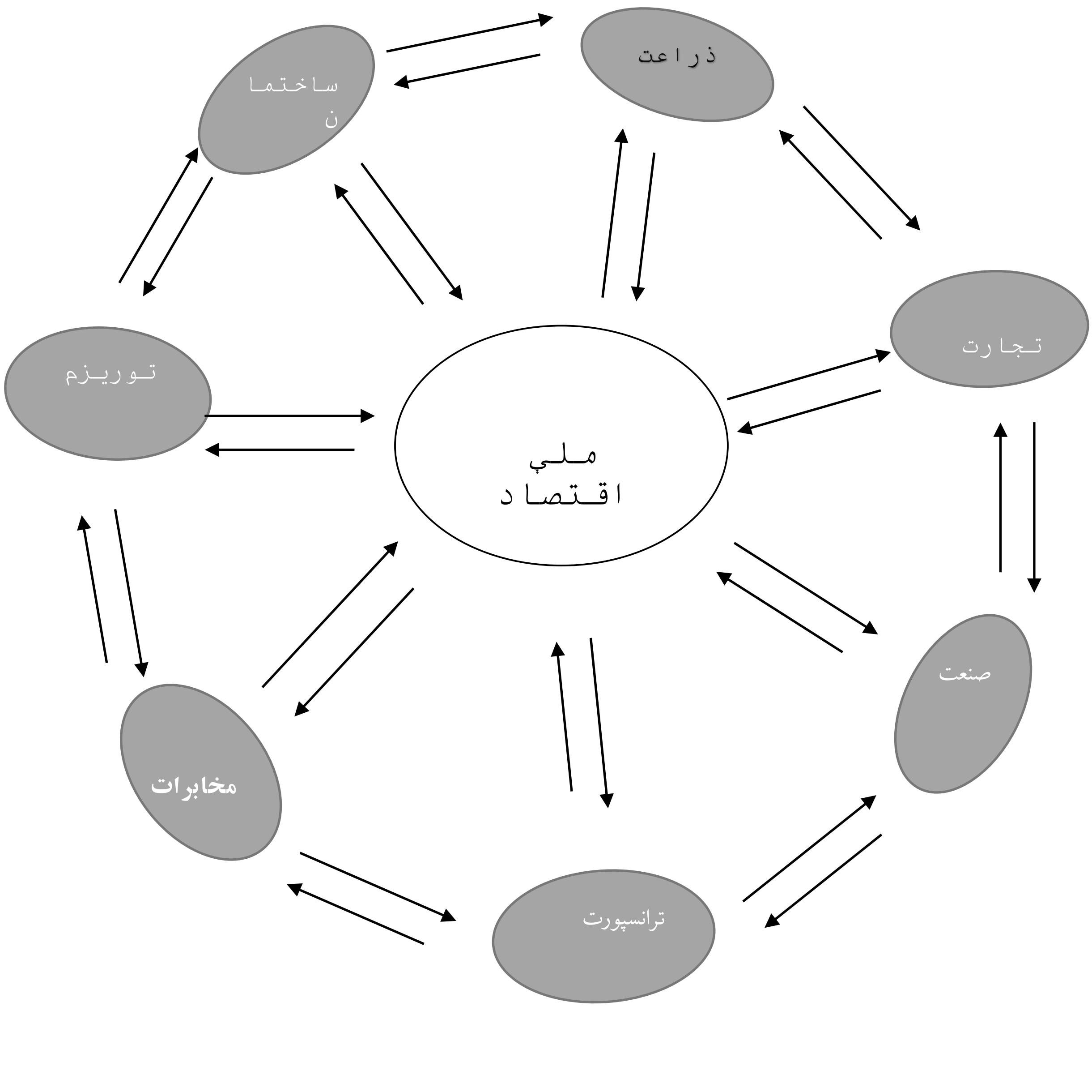

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پـورتنـــي شکـــل لـــه مخـــي مـــعلو مـــيږي چـــي تـــرا نســـپورت د مـــلي اقتصـــاد يـــو مـهـــم سکـتـــور دی .او مـلـــي اقـتـصــــــــــاد کې ډير اهميت لري

ترانســـپورت د يـــــو هيـــــواد پـــــه انــــکــــشـــــاف او پــرمـخـتـــــگ کـــي مـــهـــــم رول لـــــري چـــي د نـــــورو ســکتورونو تـــر څنـــــگ بـايـــــد دغـــــه سکـتـــــور تـــــه هــم پـــامـــلـرنـــــه وشي خـصـوصـــــا د ځمکنـــی تـــــرانسپورت پـــــه بـرخـــــه کـــي ځکـــه چـــي دغـــه ترانسپـــورت د يـــو هـيـــواد پـــه پـرمـخـتـــگ کـــي مـهـــم رول لـــوبـــــوي.او سرمـايـــه هـــم کـمــه غـــواړي .

پـــايــلـــي يـــا ((نـــتـــيـــجـــه گـــيـــري)) :

١- ددي موضـــوع څخـــه مـــوږ پـــه ځـــانگري ډول داسي نتيجـــه لاســـته راوړو چـــي ټـــول هغـــه مالونـــه او تـــوکي چـــي پـــه تـوليـــدي پـــروسه کـــې تـوليـديـــږي پـــه خـــپل ټـاکـلـــي وخـــت او ټاکـلـــــي کـــــرايي سره د مستهلـکـيـنـــو مـــخ تــــه وړانـــدي کـيـــــږي .نـــو پـــه دې کـــې ځمکنـــی ترانسپورت خاص اهميت لري

٢- لکــه څرنگــه چـــي مخکـــي يـــاد شـــول چـــي ځمکنـــی ترانســـپورت د حمـــل او نقـــل نـــورو وســـايلو تــه ارزانــه او کـــم لگښـــته وي نـــو ســـوداگر د خـــپلي گټـــي د لاســـته راوړني پـــه خـــاطر دغـــه وســـيله غـــوره کوي .تر څو خپل لگښتونه راکم کړي.او په زياته انـــدازه گـــټـــه تـــر لاســـه کـــړي .

٣- د ســاتني لـــه مخـــي د مـــالونو او تـــو کيـــو پـــه انتقـــال کـــې د مـــال ســـاتل يـــو اســـاسي شرط دی .چـــي د حمل او نقل دغه وسيله د ساتني يوه مناسبه منبع گڼل شوي .

٤- لـــــه دي مـــوضـــــــوع څخـــــه داسي نــتـيـجـــــه اخستـــــل کـيـــــږي چـــــي د حمـــــل او نقـــــل دغـــــــه وسيـــــــــله د زيـاتــــــــو مـصـــــارفــــــــو او لــــگښتـونـــــــو غـــوښـنـونـــــــکي دي ډيـــــــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته پاتي هيوادونه نشي کولای چي په دغه ساحه کې پانگه اچونه وکړي ځکه چي زيات لګښت غواړي .

وړانديزونه :

(الف) : زموږ ګران هيواد افغانستان کې بايد د ځمکني ترانسپورت لپاره مجهزي لاري وغځول شي . ترڅو خلک وکولای شي چي د حمل او نقل د دغو وسيلو څخه خپل ضرورتونه پوره کړي .

(ب) : څرنګه چي ځمکني ترانسپورت په اقتصادي وده کې مهم رول لري نو د دولت څخه هيله کوو چي دغه اقتصادي انکشاف څخه زموږ هيواد هم برخمن شي .

(ج) : د نوي تکنالوژي د پرمختګ په اساس بايد داسي ځمکني ترانسپورت رامنځ ته شي چي د وګړو ،مالونو او توکيو د لا زموسهولتونو لرونکي وي

(د) : دولتي او خصوصي سکتورونه بايد دي ته وهڅول شي چي په افغانستان کې په دغه سکتور کې پانګه اچونه وکړي

(هـ) وړانديز دا دي چي افغانستان په وچه کې راګير هيواد دی نو د تجارت د پرمختګ لپاره بايد ددي ترانسپورت څخه ګټه واخستل شي او په پراخه توګه سرکونه او د ريل پټلی جوړي شي .

له لوستلو څخه مو مننه کوو ،

د هيواد د يو زابلي بچي په حيث مې دا علمي تحفه قبوله کړی !

د زابل د ميرويس خان نيکه د لوړو زده کړو مؤسيسې استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخذونه

(کامبیز) غلام دستگیر — جغرافیه اقتصادي کشورهای
(عمر) بشیراحمد — سرمایه داري و روبه انکشاف
(زرمتي) محمدنبي — (پوهنتون کابل)

♥ (خادم) حسین — اوصول تجارت ۲۰۰۶م

♥ (پوهاند تڼیوال) ظریف افغانستان صنعتي جغراقیه ۱۳۳۵هـ ش

♥(پوهنیار صمیم) سیدداؤد لیکچرنوټ ۱۳۸۵هـ ش

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library